

Editörden

DİN VE HAYAT

TDV - İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ
SAYI: 3 - YIL: 2007

YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Kadriye AVCI ERDEMLİ

EDİTÖR

Kerime CESUR

kerime.cesur@gmail.com

YAYIN EKİBİ

Abdülkerim YATĞIN

Ahmet BENSİZ

Davut ÖZGÜL

Emine ARSLAN

E. Betül ÇAKIRCA

Kerime CESUR

Mehmet YÜKSEL

Mustakim ARICI

Salim SELVİ

Sümeyye PARILDAR

Uğur YILMAZ

Üzeyir GÜR

TASHİH

Dr. A.Cüneyd KÖKSAL

REKLAM SORUMLUSU

Ömer Faruk ŞENTÜRK

GRAFİK TASARIM

Sinan ÖZDEMİR

BASIM YERİ ve TARİHİ

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl.

Ostim Örnek San. Sit. 1. Cad.

358. Sk. No: 11 Yenimahalle/ANKARA

Tel. 312 354 91 31 / Fax: 312 354 91 32

Ankara / 2007

ISSN: 1308 - 9595

DAĞITIM

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl. İstanbul 1. Şb.

Klodfarer Cad. No:14/1 Divanyolu

Eminönü/İSTANBUL

Tel: 0212 518 46 04

Faks: 0212 518 83 07

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

PARA İLE SATILMAZ

Bismillahirrahmanirrahim

Yüce Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun.

Efendimiz Muhammed Mustafa'ya binlerce sâlât, âl ve ashâbına selam olsun.

Ak sakallı pîr koca bilmez ki hâli nice

Emek yimesin hacca bir gönül yıkarısa

Yunus Emre

İbadetlerin ortak amacı insanın yaratılış gayesinin, kulluğunu izhar olduğunu göstermektir. Namaz ile güne, oruç ile yıla, hac ile ömre anlam katan, aynı zamanda denetim altında tutan ibadetler, müslümana hiçbir anında yalnız olmadığını, Yüce bir varlığın gözetim ve denetimi altında bulunduğunu hatırlatır. Kulluğun kemali de her şeyi yerli yerine koymakla mümkündür. Bu açıdan baktığımızda namaz dosdoğru kılındığında namaz; oruç, ellerimiz, gözlerimiz, dilimiz de yanlıştan ve haramdan sakındığında oruç; ve hac her türlü kavgadan, dünya menfaatinden beri olduğumuzu kanıtladığımızda hac-i mebrûr olmaktadır.

İstanbul Müftülüğü Kültür Yayınları üçüncü çalışmasını, ömrümüze anlam katan, layıkıyla yerine getirildiğinde yeniden doğmuş gibi günahsız olunacağı müjdesi verilen "Hac" ibadetine ayırmış bulunmaktadır. Hac yeniden doğmamıza vesile olan yoğun anlamlar bütünüdür. Bu eserimizde, hacın kapsadığı bu anlamlar bütününden imkanların elverdiği ölçüde sizlere makaleler, hatıralar, söyleşiler sunmaya çalıştık. Mikat, ihram, telbiye, tavaf, Hacerü'l-esved, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife, Mina, şeytan taşlama, kurban gibi hacın temel kavramlarını ve aşamalarını içeren makaleler hacci anlamamıza yardımcı olmaktadır. İhram'ın sadece bir bez parçası olmadığını, mikattan hac ibadetine giriş yapan hacının dünyanın tüm kalabalığından arınıp Rabbi'nin topluluğuna karıştığını; Arafat'ta hacın zirvesine ulaştığını; şeytana atılan her taşla bir günahın atılması gerektiğini ve diğer tüm aşamaların insanın olgunluğunu tamamlamasına yardımcı olan adımlar olduğunu anlıyoruz. Allah karşısında eşitliğin zirvesinin gerçekleştiği ibadettir hac. Ten renginin önemsizliğini Malcom X'in hayatından verdiğimiz kesitlerden anlıyoruz. "Hacda Kadın" makalesi ile hacda kadının cinsiyeti ile değil kulluğu ile var olduğunun bilincine varıyoruz. Nazife Şişman hacı olmanın turist ve seyyah olmaktan ayrıldığı noktaları akıcı bir üslupla bizlere sunuyor. Söyleşi bölümümüzde Ebruzen Hikmet Barutçugil'in, sanatıyla hac arasında kurduğu bağlantıyı bulabilirsiniz. Ayrıca Ümit Meriç ve Nevzat Tahran ve Hasan Cihat Öter'le gerçekleştirdiğimiz kısa söyleşiler de zevkle okunacaktır. Hacca gitmenin önemini yanında hac dönüşü ahlâkî olgunluğun devamının gerekliliğini anlatan "Hacca Nasıl Gidilir Nasıl Dönülür?" isimli makale, "Hacca Eğitimi Gitmek", "Hacca Çarşı Ziyareti ve Hediyeleşme Âdâbı" da faydalı olacağını umduğumuz diğer makalelerden. Portre bölümümüzde son nefesini Efendimiz'in yanbaşında vermek istediği için Medine'ye hicret eden Sami Ramazanoğlu Hocaefendi'nin hayatı anlatılmakta. Fahrettin Paşa'nın Medine Savunması, Surre Alayları, Osmanlı'nın kutsal beldelere gösterdiği hassasiyeti anlatan makaleler, Kâbe ve Ravza'daki âyetlerin değerlendirildiği makale, hac manzumeleri ve hac literatürü makaleleri ve şiirlerden oluşan bir dosya ile karşınızdayız.

İlkemiz sizlere en iyiyi sunabilmektir. Yayın kurulu bu ilkeyi layıkıyla gerçekleştirebilmek için büyük gayret içerisinde. Bu çalışmalar sırasında fikirleri ve makaleleri ile bizlere katkıda bulunan değerli akademisyenlere, Diyanet personeline, yazılı ve görsel malzeme temini, yayına hazırlık, baskı ve tasarım süreçlerinde katkısı olan herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Allah'ın çalışmalarımızı boşa çıkarmaması ümidiyle...

HAC ZİYARET YERLERİ

HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V) DOĞDUĞU YER:

z. Peygamber'in doğduğu ev Kâbe'nin doğu tarafında kalan Benî Hâşim mahallesinde idi. Hz. Muhammed Miladi 20 Nisan 571 (12 Rebiulevel) Pazartesi gecesi tan yeri ağarırken bu evde dünyaya gelmiştir. Daha sonra buradaki ev yıkılmıştır ve yerine yapılan bina günümüzde Mekke Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır.

NUR DAĞI (Hira Mağarası): Mekke'nin kuzeydoğusunda, 300 m. yüksekliğinde kütle kayalardan oluşan ve Kâbe'ye 5 km. mesafede bulunan dağdır. Peygamberliğinden önce Hz. Muhammed'in Ramazan aylarını ibadetle geçirdiği Hira Mağarası bu dağın zirvesinde bulunmaktadır. Sevgili Peygamberimiz 40 yaşına girdiği senenin Kadir Gecesi'nde

bu dağda ibadet halinde iken Hz. Cebrail gelmiş ve peygamber olduğunu tebliğ etmiştir. Kur'ân-ı Kerim'in ilk âyetleri önce Hz. Muhammed'e aynı gecede burada inmeye başlamıştır.

CİN MESCİDİ: Peygamber Efendimiz İslam'a davet için gittiği Taif dönüşünde yol üzerindeki Nahle Vadisi'nde namaz kılarken cinlerden bir grup Kur'ân-ı Kerim'i dinleyerek etkilenmişlerdir. Hz. Muhammed'i takip eden bu cinler Mekke girişinde Efendimizle görüşmüşler ve müslüman olmuşlardır. Kur'ân-ı Kerim'deki Cin Sûresi burada nazil olmuştur. Sonraları bu mekâna bir mescit yapılmış ve adına Cin denmiştir.

AKABE: Mina sınırından Mekke istikametine doğru 300 m. kadar sonra sağ tarafta yer almaktadır. Sevgili Peygamberimiz Medine'ye hicretinden iki sene önceki hac mevsiminde insanları İslâm'a davet ederken 12 kişiden oluşan Medinelilerle karşılaşır. Bu grubun hepsi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e burada biat ederek müslüman olurlar. Bir sonraki senenin haccına 72 kişi olarak gelirler ve aynı yerde Peygamberimize biat ederek onlar da müslüman olurlar.

SEVR DAĞI (Sevr Mağarası): Mekke'nin güneyinde Kâbe'ye yaklaşık 4 km. uzaklıkta, yüksekliği 500 m. civarında olan bir dağdır. Bu dağın zirvesine yakın bir yerde Peygamber Efendimiz ile Hz. Ebubekir'in Mekke'den Medine'ye hicret ederlerken gizlendikleri mağara bulunmaktadır.

KUBA MESCİDİ (İslâm'ın İlk Mescidi): Kuba Mescidi; Hz. Muhammed'in Mekke'den hicret ederek gelişinde, Medinelilerin sevgi ve coşkuyla karşıladıkları bölgede yer almaktadır. Peygamberimiz Medine'den önce burada 14 gün konaklamıştır. Bu zaman zarfında İslâm'ın ilk mescidini yaparak namazlarını da ilk defa cemaatle kılmaya başlamıştır.

BEDİR: Bedir Savaşı'nın yapıldığı yer olan Bedir beldesi, eski Mekke yolu üzerinde Medine'ye 160 km. uzaklıktadır.

UHUD: Uhud Harbi Hicret'in 3. yılında Mekke müşrikleriyle müslümanlar arasında Uhud Dağı eteklerinde yapılmıştır. Peygamberimiz bölgeyi stratejik olarak inceleyip, ordunun sağını Uhud Dağı'na, solunu da tepe tarafına vererek mevziledi. Tepenin arkasına da 50 kişilik okçu birliği yerleştirip, arka tarafı da emniyete aldı. Okçulara şartlar ne olursa olsun yerlerini terk etmemelerini emretti. Ancak okçuların, müşriklerin ilk etapta bozguna uğradıklarını görerek yerlerini terk etmeleri sebebiyle aralarında Hz. Hamza da olmak üzere 70 sahabe şehit olmuştur.

HENDEK: Müşrikler Uhud'da Medine'yi yerle bir etme emellerine ulaşamamışlardı. Bu sebeple Hayber yahudilerinin de tahrikiyle Hicret'in 5. yılında Mekke'de büyük bir ordu oluşturarak Medine üzerine yürüdüler. Hz. Muhammed bu haberi duyunca sahabileri toplayıp görüşlerine başvurdu. Selmân-ı Fârisî'nin hendek kazarak şehri koruma altına alma fikri kabul gördü. Sahabelere arazi paylaştırıldı ve hendek kazmaları sağlandı. Medine'nin savunması bu şekilde yapıldı.

ARAFAT: Mekke'nin güney doğusunda, şehre 20 km. mesafede, alanı 14 km² civarında düz bir ovadır. Bu sahanın batısında Hz. Peygamber'in Veda Haccı'nda konakladığı yere yapılan Nemire Mescidi, doğusunda ise Rahmet Tepesi bulunmaktadır. Cebrail Aleyhisselam, Hz. İbrahim'e Hac ile ilgili bilgileri ve Hacc'ın nasıl yapılacağını burada öğretmiştir. Ayrıca Hac yapmak üzere gelen müslümanlar bu meydana da buldukları zaman içinde günahlarının affi için Allah'a tövbe ederler. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı bilme, anlama, tanışma, konuşma ve buluşma yeri manalarına gelen ARAFAT kelimesi bu meydanın ismi olmuştur.

MÜZDELİFE: Mina ile Arafat arasında bulunan bölgeye Müzdelife denir. Haccın vaciblerinden olan Müzdelife vakfesi bu meydana gece konaklanarak yapılır. Akşam vakti Arafat'tan yola çıkan hacılar, akşam ve yatsı namazlarını yine bu meydana kılarlar. Şeytan taşlamada kullanılacak taşlar da buradan toplanır. Bayramın birinci günü sabah namazından sonra Müzdelife'den Mina'ya hareket edilir.

MİNA: Mekke'nin kuzeydoğusunda Müzdelife ile Mekke arasında kalan geniş bölgeye Mina denir. Cemerat ismiyle bilinen şeytan taşlama yerleri, hac kurbanlarının kesildiği mezbahaneler ve sevgili Peygamberimizin Mina günlerini geçirdiği mekâna yapılan Mescid'ül-Hayf burada bulunmaktadır. Müzdelife vakfesinden sonra hacılar Mina'ya gelerek haccın vaciblerinden olan ve üç gün devam eden şeytan taşlama görevini burada yerine getirirler. Ayrıca bu günlerin gecelerini Mina'da geçirmek haccın sünnetlerindenidir.

CENNETÜ'L-MUALLA (Mekke Mezarlığı): Mescid-i Harem'in yaklaşık 1.5 km. kuzeyinde yer alan bu mezarlık aynı zamanda şehrin tarihi mezarlığıdır. Sevgili Peygamberimiz'in dedesi Abdülmuttalip'in, amcası Ebu Talip'in, hanımı Hz. Hatice validemizin, küçük yaşta ölen oğulları Kasım ve Abdullah'ın ve birçok sahabe ile İslam büyüklerinin kabirleri bu mezarlıkta bulunmaktadır.

KIBLETEYN MESCİDİ: Kâbe Hz. Adem'den beri kible idi. Hz. İbrahim ve onun dinine tabi olan Hanifler de Kâbe'ye yönelerek ibadet ediyorlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in mirasında namazın farz kılınmasıyla birlikte kible Mescid-i Aksa'ya tahvil edildi. Bu hicretin 16.

ayına kadar böyle devam etti. Ancak Efendimiz, Kâbe'ye yönelerek ibadet etmeyi arzuluyordu. Resûlullah Allah'tan kıblenin değiştirilmesini temenni ederek bazen yüzünü semaya çevirip bu hususta gelecek haberi bekliyordu. Bir müddet sonra gelen vahiyde Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur; "Biz, kıblenin değişmesini talep ederek yüzünü semaya çevirdiğini görüyoruz. Şimdi seni razı olacağın kible (Kâbe) ye döndüreceğiz. Artık yüzünü hemen Mescid-i Haram tarafına çevir. Siz de ey inananlar nerede olursanız olun yüzlerinizi ona doğru çevirin". (Bakara; 2/144). Bu esnada Resûlullah öğle veya ikindi namazının üçüncü rekatında bulunuyor-

Osmanlı Devleti'nde, Paris'e kadar uzanan Rumeli demiryolları projesinin 1888'de tamamlanmasıyla birlikte batı dünyasını doğuya bağlamak ve bütün semavi dinlerin beşiği olan kutsal topraklara, Mekke, Medine ve Kudüs'e ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla bir demiryolu yapılması fikri İstanbul'da gelişmeye başladı.

du. Namazı bozmadan cemaatle birlikte kalan iki rekâtı Kâbe istikametine yönelerek kıldırmışlardır. Bu hadisenin anısına buraya mescid yapılarak adına Mescid-i Kibleteyn (iki Kibleli Mescid) denilmiştir.

HİCAZ DEMİRYOLU VE MEDİNE TREN İSTASYONU: Osmanlı Devleti'nde, Paris'e kadar uzanan Rumeli demiryolları projesinin 1888'de tamamlanmasıyla birlikte batı dünyasını doğuya bağlamak ve bütün semavi dinlerin beşiği olan kutsal topraklara, Mekke, Medine

ve Kudüs'e ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla bir demiryolu yapılması fikri İstanbul'da gelişmeye başladı. 2 Mayıs 1900 tarihinde Sultan II. Abdülhamit uzun yıllar hayal ettiği "Hicaz Demiryolu" projesini hayata geçireceğini ilan etti. İleride Bağdat hattıyla da birleşecek olan demiryolu, Şam'dan başlayıp Medine, Mekke ve Cidde'ye, ardından Yemen'e daha sonra da Orta Arabistan üzerinden Basra'ya ulaşacaktı. Bu inşaatın yapımında, Medâin-i Salih'den itibaren Medine'ye kadar olan bölümde tamamı müslüman mühendis, tekniker ve işçiler çalıştırılmıştır. Hicaz Demiryolu tüm engelleme çabalarına rağmen Medine'ye kadar tamamlanmış ve 1 Eylül 1908 tarihinde işletmeye açılmıştır.

Haziran 1916'ya kadar süren 9 yıllık kısa ömrüne rağmen Hicaz Demiryolu sağladığı kolay ulaşım sayesinde bölgenin kültürel ve ekonomik kalkınmasında önemli rol oynamıştır. ■